

8. Kooperatív iskola, tehát valóságos állampolgári fölkészülés/fölkészítés nem lehetséges a rendszerbe integrált, intézményesített panaszjogi eljárásrendszer nélkül. Ennek minimális feltételei:

– a korlátozás nélküli jog a kérdéshez (és az előre tudható szankció, ha ez a jog sérül);

– jog az érdemi válaszhoz (és az előre tudható szankció, ha ez a jog sérül);

– jog a fellebbvitelhez (mindaddig, amíg az érdemi válasz nem kényszeríthető ki).

Végül kényszeresen meg kell ismételünk azt az evidenciát, miszerint „jogokról csak ott beszélhetünk, ahol mások kötelezettségeket viselnek a jogok arányaival szemben”. A jelenlegi oktatási törvény nem vezeti végig kötelességoldalról a diákjogok érvényesítésének elemi előfeltételeit. Jóllehet pontosan tudjuk, „a gyermekek jogai speciális tartalmúak: kizárólag mások kötelezettségeinek meghatározásával érvényesíthetők”.

A jelenlegi oktatási törvény a tanulói participáció tekintetében modernizációellenes, az eddigieknél is jobban korlátozza a diákokat abban, hogy szuverén és autonóm önmagukat kiküzdjék, hogy világukkal reflexív, aktív/alakító viszonyban lévő polgárokká váljanak. A jelenlegi oktatási törvény új, de diákoldalról s a kívánt jövő felől nézve rosszabb, mint a régi.

Záradék: A törvényalkotók, a hivatal, a törvényelőkészítők a gyermekek és a diákok (no meg a szülők) jogaival, ill. jogérvényesítésével kapcsolatos makacsul ismételt javaslatainkra és kritikai észrevételeinkre egyre unottabban legyintnek. „Valami újjal kellene már előállni. Lehangelőan ugyanazokkal a követelésekkel jelentkeznek a diákoldalról érvelők. Nyomasztó.” Valóban az. Nem is tiltakozunk a minősítés ellen. Ehelyett inkább egyetlen kérdést tennénk föl. Hány alkalommal helyes kimondani: „Karthágót pedig el kell pusztítani.”

PÁL TAMÁS

A huszonötödik év margójára

Nem tudom, mikor jön el az ideje, de az utókornak bizonyosan eszébe fog jutni, hogy az Andrássy úton – melyet akkoriban természetesen még Népköztársaság útjának neveztek –, az Ádám Söröző közelében egy emléktáblát helyezzen el a következő szöveggel: „Itt pattant ki a Kaláka egüttes ötlete Gryllus Dániel és Mikó István fejéből 1969 őszén.”

Két egyetemista a műszakiról – meg a többiek –, akiknek zenei múltja a Lórántffy Zenei Általános Iskolába nyúlt vissza, kitalálta, hogy alapítsanak zenekart. Azt hiszem ebben nincs semmi korszakalkotó, mert amióta a Beatles meg a Rolling Stones, *Elvis* és *Chuck Berry*, *Little Richard* meg még ki tudja kicsodák berobbantották a hagyományos korlátokat áttörő rock'n rollt, teljesen rendjén való, hogy a zenei alapismeretekkel rendelkező lelkes egyetemisták és főiskolások zenekart alakítsanak. És ahogy ez törvényszerű, e zenekarok szépen sorban meg is szűntek, és tagjai a koncertturnézó cigányélet helyett polgári életükben igyekeztek szüleik vagy saját célkitűzéseik szerint eljutni a csúcsra. A korai játszadozások a komoly érett felnőtté válásba süppedtették őket!?!...

A Kaláka 1969. november 26-án jött létre. Tagjai műfajt teremtetek az elmúlt huszonöt év alatt – ami már sima együttélésből sem kevés – kialakították a Kaláka-stílust. Persze, mint mindenre, van, aki legyint rá, hogy gyerekeknek szól, de hiszen a filmtörténet egyik korszakalkotó alkotása, a *Hófehérke és a hét törpe* című rajzfilm is tud könnyeket csalni a felnőttek szemébe. Aki nem tudja, aki nem érzi, milyen hullámhosszon szól valami, annak nem is érdemes magyarázni, az meg se hallgassa. Aki pedig együtt tud lüktetni vele, annak meg minek beszélni, úgyis tudja.

A Kaláka az elmúlt negyedszázad alatt összesen tizenhárom lemezt jelentetett meg. Igencsak utána kéne számolni, összesen hány verset zenésítettek meg. Egy azonban biztos: semmivel sem lehet összekeverni a Kaláka hangzásvilágát. Ezt a *Kaláka 25* című albumuk is deklarálja. (Múltkoriban jártam egy fesztiválon, ahol egy tehetséges fiatal zenekar játszott „kalákául”, ami számomra azt jelenti, hogy valóban új iskolát teremtettek a magyar zenei hangzásvilágban.) A lemezen huszonöt megzenésített vers hallható, melyek között olyan ismert darabok is találhatók, mint *Arany János, Ady, Áprily Lajos, Dsida, Kányádi, Weöres, Heltai, Nicolás Guillén, Burns, Poe, Jeszenyin, József Attila, Szabó Lőrinc, Petőfi* és *Kosztolányi Dezső* költeményei.

A CD-t hallgatva azon gondolkodtam, milyen érdekes játék lehetne, ha az egyes dalokban szereplő összes hangszert megnevezném. Azután a domináns hangszerek következnének, végül – bár lehet, hogy ezzel kellene kezdenem – a dallamsorok jönnének. Milyen hangterjedelemben, milyen zenei megoldással élnek, és hogyan alkalmazzák a zene és vers ritmusát. A statisztika izgalmas eredményt adhatna. Kiderülne, hogy hány hangszert vezetett be a Kaláka a köztudatba koncertjei során, felismerhető lenne, melyik verset ki zenésítette meg közülük, és arra is fény derülne, hogy esetleg egy egészen korai Kaláka-lemezzel összehasonlítva mennyit változott – mélyült és finomodott – a hangzás. Én igazán sajnálom, hogy stúdióban vették fel a CD anyagát, mert az igazi Kaláka-koncert hangulatát a stúdiófelvétel némileg rontja. (Bár mindig vita tárgyát képezi, hogy lemezen melyik felvétel szól hatásosabban: a koncertfelvétel, avagy a letisztázott stúdiófelvétel.) Mindenesetre a stúdióban eltöltött sok-sok órás kemény munka pontosan követhetővé teszi a versek szövegét, hiszen a Kalákánál a zenei elkápráztatás, a dallam vezette relaxálás mellett a versekre és költőkre „Csak úgy mellékesen odafigyelhetnétek” céltudatosságát is érzem. Hát persze, mert hogy ugye irodalomtörténetileg valahogy úgy volt, hogy a verseket évszázadokig énekelték!

A CD jólszerkesztett és kellemes. Érzem rajta, hogy lehettek viták, mi maradjon, mitől kell megválni. Érzem, hogy alapanyagból nem volt hiány de a huszonötös szám megköttötte a kezüket. Ugyanakkor felelősség és szeretet szól a lemezről, mellyel a Kaláka tagjai erre a szép kerek, de sokatmondó, kedves, pocakos huszonötössel jelzett évfordulóra készültek.

Kaláka 25. GRYLLUS KFT, Budapest, 1994.

BARACSI GABRIELLA

Informatika az általános iskolákban

Az információk továbbításának, tárolásának és feldolgozásának igénye történelmünk kezdetéig nyúlik vissza. Századunkban a kommunikációs eszközök óriási fejlődése során megszületett a rádió, a telefon, a televízió stb. A számítógépek felhasználása ma már nem korlátozódik az információk, adatbázisok feldolgozására, az élet különböző területeihez kapcsolódó feladatok megoldására egyre több professzionális szoftver áll rendelkezésre és szemtanúi lehetünk a multimédia-rendszerek illetve az egész Földet behálózó információs rendszerek kialakulásának is. Ezen informatikai eszközök széleskörű felhasználásainak elterjedése szükségszervé tenné, hogy az informatika ne széteső módon, csak különböző tantárgyak részeként, hanem önnálló tantárgyként, immár tantárgyi jogerőre emelkedve bekerüljön az iskolai oktatásba, hiszen a számítógépeket ma már egy érettségizett embernek úgy kellene tudnia használni, mint a lemezjátszót, a televíziót,

a videót vagy a CD-t. Hogy ez nem így van, egyebek között a klasszikus tudományágakat tükröző hagyományos tantárgyi rendszer hibája.

Hosszabb, rövidebb vajúdas után, megszületett az informatika tantárgy, bár bevezetése az iskolák számára fakultatív. Azokon a helyeken, ahol bevezették e tárgy tanítását, azok között a tematika szempontjából is alapvetően különböző mutációkkal találkozhatunk. Egyik elfajzottnak tekinthető változata az, amikor a tanítás célja arra redukálódik, hogy a gyerekek egy adott programnyelvet megtanuljanak, azon tudjanak programot írni. Ez a célkitűzés hiányosságai mellett is még mindig jóval szerencsésebb megoldás mint az, amikor a gyerekek kizárólag a játékprogramok betöltését tanulják meg, a gépet csak „játékpartnernek” használják, mert az előbb vázolt esetben legalább az emberi gondolkodásban oly fontos, az élet minden területén használható helyettesítési módszer és algoritmikus gondolkodást megismerik és alkalmazzák a tanulók. (Különösen károsnak tartom az ún. harci játékok tömeges elterjedését, használatát.) Ugyanakkor nem tartom szerencsésnek, hogy a ma már csak szinte az iskolákban megtalálható COMMODORE 64 és alteregói által használt BASIC nyelvet tanulják a gyerekek. E programnyelv meglehetősen távol áll mind a hétköznapi élettől, mind a gyerekek kommunikációs készségétől, és a valós feladatok megoldása e nyelv segítségével többnyire nehézkes, esetenként megoldhatatlan problémát jelent.

A ma szükséges számítógépes alapismeretek nem igényelnek különösebb programozási ismereteket. A felhasználók nem készítenek programokat, hanem megvásárolják a céljaiknak megfelelő szoftvereket. E programrendszereket olyan cégek és szakemberek készítik, akik ilyen feladatokra specializálódtak. Az ő számukra rendelkezésre állnak olyan professzionális fejlesztő-rendszerek, melyek segítségével a szoftverjeik számára emberbarát felhasználói felületet biztosítanak. A legördülő menürendszerek, a grafikus felhasználói felület, menürendszer, az ablaktechnika, az egér használatának biztosítása ma már általában elvárás egy szoftvertől. Ezek a technikák a számítógépek felhasználását emberközelivé teszik, sőt nem állunk távol már az ember-gép verbális kommunikációjának megoldásától sem. A számítógéprendszereket eleinte konkrét gazdasági, tudományos, műszaki feladatok megoldására használták, ma már ezek felhasználási köre lényegesen kibővült, mikroprocesszoros vezérléseket alkalmaznak televíziókban, autókban, sőt napjainkban lehetünk tanúi ezek térhódításának a multimédiarendszerekben is. A tömeggyártás nyomán először a számítógépek árai kezdtek csökkenni és elérhetővé válni egyre szélesebb néprétegek számára, majd a tömeges felhasználás nyomán szoftverek árai is egyre elérhetőbbé válnak. Mindezek indokolják, hogy az informatika című tantárgy anyagát, tárgyalási módját, helytelen lenne a harmadik generációs számítógépek szintjéhez igazítsuk, hiszen a fentebb vázolt folyamatok következtében ma már ezt a szintet lényegesen meghaladtuk, emberközelibb lehetőségekkel kell megismerkednünk és megismertetnünk a diákokat, a leendő felhasználókat.

Az Értékközvetítő és képességfejlesztő program keretében megjelent Informatika című, 3 tankönyvből álló tankönyvcsaládot éppen ezért örömmel vettem kezembe, amely a 8-11 éves korosztály számára készült, alkotó szerkesztője *Zsolnai József*, szerzői *Német István – Német Nóra – Szügyi Csongor*. A könyvsorozat nagy erényének tartom, hogy az információ általános témakörével foglalkozik a kezdetektől napjainkig. Az 5. osztályosok számára készült tankönyv részletesen foglalkozik a könyvtárral, mint információs dokumentumok gyjteményével, az ETO szakjelzettel, a könyvtári számítógépes adatbáziskezeléssel, a médiatárral, a telefon kezelésével, a belföldi és nemzetközi távhívással, a rádiótelefonos rendszerrel, a videotechnikával. Mindezen keresztül a hétköznapi életben is hasznos információkat közöl a tanulókkal, s mindezt konkrét gyakorlatias feladatok segítségével, játékos formában, a gyerekek érdeklődését felkeltve teszi.

A 8-10 évesek számára íródott könyv az IBM vagy az IBM kompatibilis számítógépekkel ismerteti meg a gyerekeket, azok üzembehelyezésével, kezelésével. A számítástechni-

kai kultúra fejlődésének főbb állomásai cím rövid történeti áttekintés sok érdekes tudnivalót tartalmaz. Bemutat a könyv játékokat, Amőba, Logikai játék, Számkitaláló, Torpedó és játékosan oktató programokat is Titkosírás, Ly és j stb. A tevékenységek, folyamatok cím fejezetet a gyerekek algoritmikus gondolkodásának fejlesztésére fordítja.

E tankönyvcsalád munkáltató jellegű tankönyvekből áll, sok érdekes, gondolkodtató kérdést tartalmaz, s ezek egyik-másikának megválaszolása bizony az igényes diákokat kutató munkára kényszeríti, a gyerekeket önálló gondolkodásra készíti. A számítógép kezelésével kapcsolatos kérdéseikre adott válaszaikat a diákok azonnal kontrollálhatják a gép válaszaiból.

Figyelmébe ajánlom ezt a tankönyvcsaládot mindazoknak, akik ezt a tantárgyat tanítják, mert ötletdús, érdekes, feladataival és ismereteivel adekvát módon illeszkedik a kisiskolások életkori sajátosságaihoz.

Német István – Szügyi Csongor: Informatika. Munkáltató tankönyv az 4. osztályosok számára. Calibra Kiadó, Budapest, 1992.

Német István – Német Nóra: Informatika. Munkáltató tankönyv az 5. osztályosok számára. Calibra Kiadó, Budapest, 1994.

Német István – Szügyi Csongor: Informatika Értékközvetítő és képességfejlesztő program 8-10 éveseknek. Holnap KKT – Nodus Kiadó, Veszprém, 1994.

TÓTH ERVINNÉ